

tur omnis vita terrena, tanguam rapidam coruscatione perstringit; et in suam infirmitatem reddit, vivente desiderio quo rursus erigatur, nec sufficere munditia quam figuratur; et quanto quisque hoc magis potest, tanto maior est; quanto autem minus, tanto minor.

Si autem nihil adhuc tale mens hominis experta est, in qua tamen habitat Christus per fidem, instare debet minime finieundis cupiditatibus hujus seculi, moralis virtutis actione tanguam in comitu trium illorum Evangelistarum cum mediatorate Christo ambohans; eumque, qui Filium Dei semper est, propter nos filium hominis factum, ut semperitura virtus eius et divinitas nostra infirmitati et mortalitati con temperata de nostro nobis in se atque ad se faceret viam, cum magna spe latifitatem fidei teneat: ne pectet, a rege Christi regatur; si fortè peccaverit, ab eodem sacerdote Christo expiatur; atque ita in actione bona conversatio et vita nutritus, pennis genitiae dilectionis tanguam dubius alis validis evectus a terris, ab eodem ipso Christo Verbo illuminetur, Verbo quod in principio erat, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, Joan. 1, 1; et si per speculum et in aenigmata, 1 Cor. 15, 12, longè tamen sublimius ab omni similitudine corporali.

Quapropter, quanvis in illis tribus active, in Joannis autem Evangelio domus contemplativa virtutis elucceant eis qui haec dignoscere sunt idonei, tamen et hoc Joannis, quoniam ex parte est, sic manebit donec veniat quid perfectum est. Et alii quidem datur per Spiritum sermo sapientie, alii sermo scientiae secundum cunctum Spiritum, 1 Cor. 12, 8; alii diem Domino sapit, alius de pectore Domini liquidus aliud bibit; aliis levatus usque ad tertium colum, 2 Cor. 12, 2, ineffabilis verba audit; omnes tamen, quando sunt in corpore, peregrinari a Domino et omnibus bone spei fidibus in libro vite scriptis servatur quod dicunt est, Joan. 14, 21: *Et ego diligam eum, et ostendam meipsum illi.*

Vorūtamen in hac peregrinatione quantum in rei huius intelligentia vel scientia quisque proficeret, tanto magis caveat diabolica vita, superbiam et invidentiam. Meminerit hoc ipsum Evangelium Joannis, quā multò amplius erigit ad contemplationem veritatis, tan̄ multò amplius precepere do dulcedine charitatis. Et quia illud preceptum verissimum ac saluterrimum est, Eccli. 5, 20: *Quanto magnus es, tanto humilis te in omnibus*, qui Evangelista Christum longè ceteri altius commendat, apud eum discipulis pedes lavat.

ARTICULUS XVI.

Pseudo-evangelista. Evangelistarum ordo, stylus, figure.
(Hieron., Praef. in Comment. super Matth., ad Eu-
sebium Cremon.)

Plores fuisse qui Evangelia scripserunt, et Lucas Evangelista testatur, dicens, c. 1, v. 4: *Quoniam qui-
dem multi conati sunt ordinare et narrare rem quem que-
in nobis completa sunt, sicut tradiderunt nobis qui ab*

*initio ipsi viderunt sermonem, et ministeriaverunt ei; et perseverantia usque in præsens tempus monumenta declarant; ut est illud iuxta *Egyptius*, et Thomam, et Matthiam, et Bartholomæum, duodecimque Apostolorum, et Basilidis atque Apellis, ac reliquorum, quos enumerate longissimum est; cum tantum imprese-
narium haec necesse sit dicere, exstissem quosdam, qui sine Spiritu et gratia Dei conati sunt magis ordinare narrationem quām historia texere veritatem. Quibus tamen potest illud propheticum coaptari: *Vx qui pro-
phant de corde suo; qui ambulant post spiritum suum;* qui dicunt: *Dicit Dominus, et Dominus non misit eos,* Ezech. 13, 2 et seq. De quibus et Salvator in Evangelio Joannis loquitur, c. 10, v. 8: *Omnes qui anti-
venere, fures et latrones fuerint. Qui venerunt, non
qui missi sum. Ipse enim ait: Veniebant, et ego non mittebam eos. In venientibus enim presumpcio temeraria;* in missis obsequiis servitius est.*

Ecclesia autem, que supra petram, Domini voce fundata est, Matth. 16, 18, quam introduct rex in cubiculum suum, et ad quam per foramen descensionis occulta misit manus suam, similis damasculi humiliisque cervorum, in Canticis, passim, quatuor flaminia paradisi instar ericians, Gen. 2, 10, quatuor angulos et annulos habet, Exod. 26, per quos quasi area testamenti et custos legis Domini, lignis immobiliibus vehitur.

Primus omnium Mattheus est publicanus, cognomento Levi, qui Evangelium vel Iudea Hebreo sermone editit, ob eorum vel maximè causam, qui in Jesus crediderant ex Iudeis, et nequamq[ue] legis umbram, succedente Evangelii veritate, servabant.

Secundus Marcus, interpres Apostoli Petri, et Alexandrinæ Ecclesiæ primus episcopus: qui Dominum quidem Salvatorem ipso non vidit, sed eum quæ magistrum audierat predicantem, juxta fidem magis gestorum narravit, quām ordinem.

Tertius Lucas medicus, natione Syrus Antiochenus, cuius laus in Evangelio, 2 Cor. 8, 14, qui et ipse discipulus Apostoli Pauli in Asiae Bocotique partibus volumen condidit, quedam aliis repetens; et, ut ipse in proemio confiterit, audita, magis quām visa describens.

Ultimus Joannes Apostolus et Evangelista, quem Jesus amavit plurimum; qui supra pectus Domini rembemens purissima doctrinaria fluentia potuit, et qui solus de cruce meruit audire: *Ecce mater tua. Is cùm esset in Asia, et jam tunc hereticorum semina pullularent Cerinthi, Ebionis et ceterorum, qui negant Christum in carne venisse; quos et ipse in Epistola sua Antichristos vocat, et Apostolus Paulus frequenter percutit; coactus est ab omnibus penè tunc Asiae episcopis, et multarum Ecclesiæ legationibus, de divinitate Salvatoris altius scribere et ad ipsum, ut ita dicam, Dei Verbum non tam audaci quam felici temeriter prouumpere. Unde et Ecclesiæ narrat historia, cùm a fratribus cogoveret ut scriberet, ita facturum se respondere, si indicio jejunio in commune omnes Deum deprecaretur: quo expletio, revelatione saturatus illud proemium è colo-*

veniens eructavit, Joan. 1, 1: *In principio erat Ver-
bum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum;
hoc erat in principio apud Deum.*

Hac igitur quatuor Evangelia multò ante predicta, Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima visio ita contextur, cap. 1: *Et in medio sicut similitudo qua-
tor animalium; et vultus eorum, facies hominis, et fa-
cies leonis, et facies vituli, et facies aquila. Prima ho-
minis facies Matthæum significat, qui quasi de homine exorsus est scribere, cap. 1, v. 1: *Liber generationis
Iesu Christi, filii David, filii Abraham. Secunda Mar-
cum, in qua vox leonis in eorum rugiosis auditor:* *Vox clamantis in deserto: Para viam Domini, rectas
facie seminat eum, Marc. 1, 5. Tertia vituli quoque Evan-
gelistam Lucam à Zachariâ sacerdoti sumpsisse ini-
tium prafigurat. Quarta Joannem Evangelistam, qui assumptus pennis aquile, et ad aliora festinans de
Verbo Dei disputat.**

ARTICULUS XVII.

*Cur Evangelista non unus, sed multi. Hinc maximè
Evangeliorum veritatem elucescere.*

(Chrysost., Pref. in Matth., homil. 1.)

Principio requirendum est, quoniam illa causa sit, quod cùm tan multi sint discipuli, duo tantum ex Apostolis scribant, et duo eorum qui Apostoli sunt secuti: unus enim Petri, alter Pauli discipulus, prater Joannem atque Mattheum Evangelia condiderunt. Quia scilicet nihil ambitione moti faciebant, sed omnia ad utilitatem referabant. Quid igitur? Non sufficiebat unus Evangelista cuneta memorare? Sufficiebat quidem, sed cùm quatuor sint qui Evangelia conscribant, nec eidem certè temporibus aut in eisdem locis, neque pariter congregati, neque mutuo colloquentes; et tamen quasi uno ore omnia pronuntiant; fit hoc sine dubio veritas grande documentum.

Verum è contrario, inquis, ista res accidit; in multis enim diversi inter se inveniuntur ac dissoni. Imò hoc ipsum maximum est testimonium veritatis. Si enim ex

toto et in omnibus consonarent, et cum nimis diligenter atque curā usque ad tempora ac loca omnia usque ad singula æquilatera verba concurrent, nemo iniurie credidisset unquam quin illi communī ad decipiendum consilio congregati, quasi ex humana quādam conspiratione Evangelium condidissent. Non enim simplicitatis fuisse tam sollicitam consonantiam judicarent. Nunc verò quae videtur in rebus exiguis dissonantia, ab omni illis suspicione defendit, et sat clara scribentium existimationem tuerat. Si verò aliquid de temporibus ac locis varijs dixerunt, nihil quidem dictorum prejudicat veritati.

Sed tamen, prout donaverit Deus, progredientes, etiam ista declarare tentabunt: illud post huc quæ diximus postulantes, ut diligenter notent, quod in illis principiabus causis, in quibus et vita nostra et prædictationis summa consistit, nusquam aliquis illorum vel in minimo discrepare convincitur. Quia verò ista sunt? Nem̄ quod Deus homo factus sit, quod mirabilia operatus, quod crucifixus, quod sepultus, quod resurrexit, quod ascendit in celum, quod iudicatur est, quod salutaria præcepta constituit, quod non contraria legem intulit priori, quod Filius Dei est, quod Unigenitus, quod germanus et verus, quod ejusdem cum Patre substantia, et quecumque sunt talia. In his quippe omnibus maximam illorum inveniuntur esse concordiam.

Si vero in miraculis non omnes omnia dixerunt, sed hic quidem illa, alter vero alia narravit, nihil te omnino conturbet. Nam si unus universa disset, superflus jam fuisset numerus ceterorum; sin varia omnia inter se scrupulose, ac nova omnia, nullum potuisse convenienter apparere documentum. Propterea et communiter multa dixerunt, et nihilominus quippe proprium aliud ac speciale conscripsi, ut neque superfluum esse videbatur et temere adductus, et accuratam et exactam evangelicae veritatis narrationem exhiberet.

Proemium ex Luca.

4. Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narra-
tionem quæ in nobis completa sunt, rerum; 2. Sic
et tradiplerunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt
et ministri fuerint sermonis; 3. Visum est et mihi,
asseco omnia à principio diligenter, ex (1) ordine
tibi scribere, optime Thophilie, 4. Ut cognoscas e-
rum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

(1) Ex ordine, grecè, κατεξόδησεν, id est, signifikat, ut
videre est Act. 11, 4, et 18, 25. Non enim pressius
secutus est Lucas temporum ordinem, quam alii.

VERBUM DEI ETERNUM CARO FACTUM.

D. I. (1. In nat. Dom., missa 5.) † In principio erat Ver-

bum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.
2. Hoc erat in principio apud Deum. 3. Omnia
per ipsum facta sunt; et sim ipso factum est nihil,
quod factum est. 4. In ipso vita erat, et vita
erat lux hominum; 5. Et lux in tenebris lu-
cer, et tenebrae eam non comprehendunt. 6. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes.
7. Hic venit in testimonium, ut testimonium perbi-
beret de lumine, ut omnes crederent per illum. 8.
Non erat ille lux; sed ut testimonium perbiheret de
lumine. 9. Erat lux vera, que illuminat omnem ho-
minem venientem in hunc mundum (1). 10. In mun-
do erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus

cum non cognovit: 14. In propria venit; et sui eum non receperunt. 12. Quoquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eus; 13. qui non ex sanguinibus (2), neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. 14. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: (et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre) plenum gratiae et veritatis. 15. Joannes testimonium: c. 16.

(1) Græci ἐπέστη, quod notavit Augustinus referri posse ad τὸν μὲν λόγον, οὐ τὸν λόγον, ut sit sensus: Erat lux vera, que veniens in mundum illuminat omnem hominem; quia Christus adventu suo in mundo non unam gentem, ut Moses, a prophetæ, sed totum genus huminum illuminaret. Utique Paulus ad Tit. 2, 11: Apparebit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, etc., et Ecclesia cantit: Tunc saluus erit omnis homo, scilicet in adventu Messie. Confer hinc locum cum eo quod dicitur infra 19, et Concord. 20. Luc: venit in mundum; 12, et Concord. 110, n. 7: Ego lux in mundum veni. Ibi Estius.

(2) Id est, non ex humana semine, nec ex concepcionis carnali, nec ex appetitu propagandi solubilis, qui in viris dominari solet; vel fortasse hoc postremum membrum, ut distet a prioribus, eos denotat qui adoptione aut institutione sunt filii hominis filii, ut huc humana adoptio, divina adoptione opponatur.

ANNUNTIATIO ET INCARNATIO CHRISTI.

CAPUT II.

C. I. (In vig. S. Joan. Bapt.) ¶ Fuit in diebus Herodis regis Judeæ, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abi (Par. 21, 21, 10); et uxor illius de filiis Aaron, et nomen ejus Elizabeth. 6. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus Domini sine querela. 7. Eton erat illis filius, eò quod esset Elizabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. 8. Factum est autem, cùm sacerdotio fungetur in ordine vicis sue ante Deum. 9. Secundum consuetudinem sacerdotum, sorte sortita, ut incensum poneret, ingressus in templum Domini: 10. Et (Exodi 50, 7; Levit. 16, 17) omnis multitudo populi erat orans foris horum incensi. 11. Apparuit autem uerbi angelus Domini, stans à dextris altaris incensi. 12. Et Zacharias turbatus est vident, et timet irruit super eum. 13. Ait autem ad illum angelus: Nō timeas, Zacharia, quoniam, exaudita est deprecatio tua; et uox tua Elizabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eum Joannem; 14. Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudent; 15. Ererit magnus coram Domino, et uinum et siceram non bibet et spiritus sancto replebitur, adhuc ex utero matris sue; 16. Et multis filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum; 17. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute Eliae; ut convertat corda patrum in filios (Mal. 4, 6), et incredulos ad prudenteri justorum, parare Domino piceam perfectam. 18. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciām? ego enim sum senex, et uxor mea processi in diebus suis. 19. Et respondens angelus dixi ei: Ego sum Gabriel, qui adest ante Deum; et missus sum iugum ad te, et hunc tibi evangelizare. 20. Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem

quo haec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, que implebuntur in tempore suo. 21. Et erat plena expectans Zachariam; et inservientur quod tardaret ipso in templo. 22. Egressus autem non poterat loqui ad illos; et cognoverunt quod visionem vidiisset in templo. Etioper erat innuens illis, et permanxit multus. 25. Effectum est ut impleti sunt dies officii ejus, abit in domum suam. 24. Post hos autem dies concepit Elizabeth uxor ejus, et occulabat se mensibus quinque, dicens: 25. Quia sic feci mihi Dominus in diebus, quibus respergit auferre opprobrium meum inter homines.

ANNUNTIATIO ET INCARNATIO CHRISTI.

CAPUT III.

C. I. 26. In mense autem sexto (*In annunt.*) ¶ misus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilæe, et nomen Nazareth, 27. Ad virginem desponsatam virum, cui nomen erat Joseph, de domo David, et nomen virginis, Maria. 28. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, Domina tecum, benedicta tu in mulieribus. 29. Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat quid esset ista salutatio. 30. Et ait angelus ei: Tunc uirum, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum: 31. Ecce concipies in utero (Ier. 7, 14); et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. 32. Illi erit magnus, et filius Altissimi vocabitur; et dabit illi Dominus Dei sedem David patris ejus; et regnabit in domo Jacob in aeternum (Dan. 7, 14, 27; Mich. 4, 7). 35. Et regni ejus non erit finis. 34. Dixi autem Maria ad angelum: Quomodo fiat istud, quoniam virum non cognosco? 35. Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit ibi; ideo quod et quod nascitur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. 36. Et ecce Elizabeth cognita tua, et ipsa concipit afflumini senectute sua; et hic mensis sextus est illi quod vocatur sterilis; 37. Quia nou erit impossibile spiritu Deum omni verbo. 38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. 39. Et discessit ab illa angelus.

VISITATIO. CANTICUM MARIE.

CAPUT IV.

C. I. 39. (In visit.) ¶ Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in civitatem Iuda: 40. Et intravit in domum Zacharie, et salutavil Elizabeth. 41. Et factum est, ut audiret salutationem Marie Elizabeth, exultavit infans in utero ejus; et repleta est spiritu sancto Elizabeth. 42. Et exclamavit vox magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. 43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? 44. Ecce enim, ut facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo; 45. Et beata qua credidisti, quoniam perficienter ea quae dicta sunt tibi a Domino. 46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum; 47. Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. 48. Quia respergit humiliatem ancille sue; ecce enim ex hoc beatam me dicent

omnes generationes. 49. Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus. 50. Et misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.

51. Fecit potentiam in brachio suo (*Isai. 51, 9*); dispersit superbos mente cordis sui (*Psal. 52, 10*).

52. Deposit potentes de sede (*Psal. 55, 11*), et exaltavit humiles. 53. Esurientes implaverit bonis (*1 Reg. 2, 5*), et divites dimisit inanes (*Isai. 41, 8*). 54. Subcepit Israel puerum suum (*Ps. 151, 11*), recordat misericordia sue. 55. Siue locutus est ad patres nostros, Abraham, et semini ejus in secula (*Gen. 17, 9 et 22, 16*). 56. Mansit autem Maria cum illa, quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam.

NATIVITAS JOANNIS.

CAPUT V.

C. I. 57. (In nat. S. Joan. Bapt.) ¶ Elizabeth autem impletum est tempus parendi, et peperit filium. 58. Et audierunt vicini et cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. 59. Et factum est in die octavo, venerunt circumdilecti puerum, et vocabant eum nomine patris sui, Zacharium. 60. Et respondens mater ejus dixi: Nequaquam, sed vocabitur Joannes. 61. Et dixerunt ad ilam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. 62. Inuenit autem patri ejus quem vellet vocari eum. 63. Et postulamus pugillarem, scripsit, dicens: Joannes est nomen eorum. Et mirati sunt universi. 64. Apertum est antrum illuc os ejus, et lingua ejus, et loquaciter bene diciens Deum. 65. Et factus timor super omnes vienarios eorum; et super omnia montana Judea divulgabantur omnia verba hæc. 66. Et posuerunt omnes qui audierant, in corde suo, dientes: Quis, putas, puer isti erit? etenim manus Domini erat cum illo. 67. Et Zacharias pater ejus repletus est spiritu sancto; et prophetavit, dicens: 68. Benedictus Dominus Deus Israel (*Psal. 73, 12*), quia visitavit, et fecit redemtionem plebis sue. 69. Et exrex coru salutis nobis (*Psal. 151, 17*), in domo David puer sui; 70. Siue locutus est per sanctorum (*Ier. 23, 6, et 30, 19*), qui à seculo suu prophetarum ejus; 71. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omniū qui oderunt nos; 72. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti. 73. Iustitudinem, quod juravit ad Abram patrem nostrum (*Gen. 22, 16*), daturum se nobis; 74. Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberari, serviamus illi (*Ier. 31, 33*); 75. In sanctitate et iustitia coram ipso (*Heb. 6, 13, 17*), omnibus diebus nostris. 76. Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis, præbis enim ante faciem Domini parare vias ejus; 77. Ad dandam scientiam salutis plebi ejus (*Mal. 4, 1*), in remissionem peccatorum eorum; 78. Per viscera misericordias Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto (*Zach. 5, 8; Mal. 4, 2*); 79. Illuminare (1) hi qui in tenebris, et in umbrâ mortis sedent; ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. 80. Puer autem cresceret, et confortabatur spiritu; et erat in deseratis usque in diem ostensionis sue ad Israel. (Il. 1, Fa-

ctum est autem, c. 8.)

(1) Non est imperativum, sed infinitivum; hoc est, visitavit nos Christus ut illuccesceret, etc.

GENEALOGIA CHRISTI.

Genealogia Joseph ex posteritate Salomonis; A. enim Justus scribens, regalem progeniem Messie à Davide proponit.

CAPUT VI.

A. I. 1. (1) (In Nat. et Conc. B. Mariae). ¶ Liber generationis Jesu Christi, illi David, illi Abraham. 2. Abraham genuit Isaac (*Gen. 21, 5*). Isaac autem genuit Jacob (*Gen. 25, 25*). Jacob autem genuit Judam et fratres ejus (*Gen. 29, 33*). 3. Judas autem genuit Phares, et Zaraum de Thamar (*Gen. 38, 29, 1, Par. 2, 4*). Phares autem genuit Esron (*1 Par. 2, 5*). Esron autem genuit Aram. 4. Aram autem genuit Animadab (*Ruth. 4, 19*). Animadab autem genuit Naasson (*Num. 7, 12*). Naasson autem genuit Salmon (*Gen. 29, 35*). Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed (*Ruth. 4, 20, 21, 22*). 6. David autem rex genuit Salomonem ex eis que fuit Uri (¶ Reg. 12, 24). 7. Salomon autem genuit Roboam (*2 Reg. 11, 43*). Roboam autem genuit Abiam (*3 Reg. 14, 31*). Abias autem genuit Asa (*3 Reg. 15, 8*). 8. Asa autem genuit Josaphat (*3 Reg. 15, 24*). Josaphat autem genuit Joram (*2 Par. 21, 1*). Joram autem genuit Oziam. 9. Ozias autem genuit Joatham (*2 Par. 26, 23*). Joatham autem genuit Achaz (*2 Par. 27, 9*). Achaz autem genuit Ezechias (*2 Par. 28, 27*). 10. Ezechias autem genuit Manassen (*2 Par. 32, 35*). Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam (*2 Par. 33, 20 et 25*). 11. Josias autem genuit Jeconiam et fratres ejus in transmigratione Babylonis. (*2 Par. 34, 1, 2*). 12. Et post transmigrationem Babylonis Jeconiam genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. 13. Zorobabel autem genuit Abind. Abind autem genuit Eitacim. Eitacim autem genuit Azor. 14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliad. 15. Eliad autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. 16. Jacob autem genuit Joseph virum Marie, de quo natus est Jesus, qui vocatur Christus. 17. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim; et à David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim; et à transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.

(1) Non est titulus libri, sed hebraismus: Liber generationis, pro genealogia.

JOSEPH ADMONITUS DE GENERATIONE CHRISTI.

Loquitur quidem A. de generatione in utero; non tam in utero, quia ea quae narrat, configurant post reditum Mariae ab Elizabeth.

CAPUT VII.

A. I. 18. Christi generatio sic erat. (In vig. Nat. Dom.). ¶ Cum esset despota mater ejus Maria Joseph, antequam convenienter, inventa est in utero

habens de Spiritu sancto. 19. Joseph autem vir eius, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. 20. Hec autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. 21. Paret autem filium, et vocabis nomen eius Iesum (Act. 4, 12); ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum ¶. 22. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: 23. Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium; et vocabunt nomen eius Emmanuel, quod sicut est interpretatum: Nobiscum Deus (Isa. 7, 14). 24. Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut praecepit ei angelus Dominus, et accepit conjugem suam. 25. Et non cognoscet eam donec peperit filium suum primogenitum; et vocavit nomen eius Iesum. (II. 1. Cum ergo, c. 9.)

NATIVITAS CHRISTI.

CAPUT IX.

1. Christus nascitur.

C. II. 1. (In Nat. Dom., missa 4) † Factum est autem in diebus illis, editum ad Cesare Augustum, ut describeretur universus orbis. 2. Hec descriptione prima facta est à preside Syrie Cyrino. 3. Et ibi omnes, ut proflerentur singuli in suam civitatem: 4. Ascendit autem et Joseph à Galilaea de civitate Nazareth, in Judeam, in civitatem David, que vocatur Bethlehem (Mich. 5, 2); et quod esset de domo et familia David; 5. Ut profiteretur cum Mariâ despota sibi uxore pragnante. 6. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. 7. Et peperit filium suum primogenitum (anno Ch. 1), et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio, quia non erat eis locus in divisorio.

2. Pastores.

8. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodiientes vigilias noctis super gregem suum. 9. Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas Dei circumfusit illos, et timerunt timore magno. 10. Et dixit illis angelus: Nolite timere; ecce enim evangelio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; 11. Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. 12. Et hoc vobis signum: Invenientis infans pannis involutum, et positum in praesepio. 13. Et subito facta est cum angelo multitudine militie celestis, laudantium Deum, et dicentium: 14. Gloria in altissimis Deo, et in terra Pax hominibus (1) bona voluntatis ¶. 15. Et factum est, ut discernerent ab eis angelii in celum (in Nat. Dom., missa 2) † pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. 16. Et venerunt festinantes, et invenierunt Mariam, et Joseph, et infans positum in praesepio. 17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puro hoc. 18. Et omnes qui audierunt, mirati sunt, et de his quae dicta erant à pastoribus ad ipsos,

19. Maria autem conservabat omnia verba haec confessura in corde suo. 20. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus que audierant et viderant, sicut dictum est ad illos ¶. 5. Circumcisio.

21. Et (in Circum. Dom.) † postquam consummati sunt dies octo, ut circumcidetur puer (Gen. 17, 12; Lev. 12, 5) vocatum est, nomen eius Jesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur ¶. (22. Et postquam, c. 10.)

(1) Greek εἰ ἀπόπειρεν εὐδοκία (non εὐδόξια) hoc est, bona Dei erga homines voluntas; hoc enim vox εὐδόξια, in Scripturis significata.

EPIPHANIA.

Magos venisse ante Purificationem, et Augustinus tenet, et ab Ecclesiâ receptum est, id decimâ tertâ die post nativitatem contigisse.

CAPUT IX.

A. II. 1. (In Epiph.) † Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente (1) venerantur Ierosolymam. 2. Dicentes: Ubi est qui natus est rex Iudeorum? vidimus enim stellam eius in oriente, et venimus adorare eum. 3. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Ierosolyma cum illo: 4. Et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi, sciscentibus ab eis ubi Christus nasceretur. 5. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iude: sic enim scriptum est per prophetam. 6. Et tu Bethlehem terra Iuda, nequum nimis est in principiis Iudea: ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel (Mich. 5, 2). 7. Tunc Herodes clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellae, que apparuit eis: 8. Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et interrogate diligenter de puro: et cum invenieritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum. 9. Qui cum audissent regem, abiurunt: et ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. 10. Videntes autem stellam gavisí sunt gaudio magno valde. 11. Et intrantes domum inventaverunt puerum cum Mariâ matre eius, et procidientes adoraverunt eum: et apertis thesauris suis obulserunt ei munera, aurum, thus, et myrram (Psal. 71, 10).

12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam ¶. (15. Qui cum recessissent, c. 11.)

(1) Ab Aram, sive Mesopotamiâ, quae orientem respectu Judee: unde etiam cùm Balaam venisset, dicit Num. 23, 7, se vocatum de Aram, de montibus orientis. Neque hic quidquam probabilius, quam hos magos celeberrima Balaam de stellâ ex Jacob oritura oraculo excitos fuisse.

PURIFICATIO.

CAPUT X.

4. Purificatio.

C. II. 22. Et (in Purific.) † postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi (Lev. 12, 6), tulerunt illum in Ierusalem, ut sistenter cum

Domino; 23. sicut scriptum est in lege Domini (Exod. 15, 2; Num. 8, 16): Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur; 24. Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini (Lev. 12, 8), par turtrum, ut duos pollis colubarum.

2. Simeon.

25. Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon; et homo iste justus, et timoratus, expectans consolationem Irael; et Spiritus sanctus erat in eo. 26. Et responsum accepérat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Dominum. 27. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo; 28. Et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:

29. Num dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: 30. Quia viderem oculi mei salutare tuum, 31. Quia parasti ante faciem omnium populorum. 32. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tue Israel ¶. 33. Et (Dom. infra Oct. Nat. Christi) † erat pater ejus et mater mirantes super his que dicebantur de illo. 34. Et benedixit illis Simeon, et dixit a Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruina et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur: (Isai. 8, 14; Rom. 9, 33; 1 Pet. 2, 75), 33. Et tuum ipsius anima transibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cotigationes.

3. Anna prophetissa.

36. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser; haec processerat in diebus multis, et vivebat cum viro suo annis septem à virginitate sua: 37. Et hec vidua usque ad annos octoginta quatuor; quia non discedebat de templo, jejuniorum et obsecratio- nibus servius nocte ac die. 38. Et haec ipsa horum supervenientis confitebatur Domino: et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redempcionem Israel. (39. Et ut perficerunt, c. 12.)

FUGA IN EGYPTUM.

CAPUT XI.

1. Fuga in Egyptum.

A. II. 15. Qui (Magi) cum recessissent (1), ecce (in festo SS. Innoc.) † angelus Domini apparuit (2) in somnis Joseph, dicens: Surgi, et acce puerum et matrem ejus, et fuge in Egyptum, et esto ibi usque diu dicam tibi: futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. 14. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus nocte, et secessit in Egyptum; 15. Et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Egypto vocavi filium meum. (Osee 11, 1.)

2. Infanticiidium.

16. Tunc Herodes videns quoniam illus esset a Magis, iratus est valde; et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra (5), secundum tempus quod exquisierat a Magis. 17. Tunc adimpleretur quod dictum est per Jeremias prophetam dicentem: 18. Vox in Ramâ auditâ est, ploratus et ululatus multus; Rachel

plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt (Jerem. 31, 15.) ¶.

5. Reditus ex Egypto.

19. Defuncto autem Herode, ecce angelus Dominus apparuit in somnis Joseph in Egypto, 20. Dicens: Surge, et acce puerum et matrem ejus, et vade in terram Irael: defuncti sunt enim qui quererant animam pueri. 21. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Irael. 22. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judeâ pro Herode patre suo (4), timuit illi ire; et admonitus in somnis, secessit in partes Galileae. 23. Et veniens habitavit in civitate, que vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazarens vocabitur. (III. 1. In diebus autem, c. 15.)

(1) Non significatur, nihil inter recessum Magorum et fugam hanc contingisse, cum tempus nunc que manum intercesserit.

(2) Quia haec apparuit, ut causa fuge docet, contingit in Bethlehem, et inde fugit Joseph; constat eum post predictum redivisse Bethlehem, ubi sibi patet habitandum.

(3) Hoc patet referri debet in infra bimulos, qui nati erant ante apparitionem stellæ; stellæ enim indicium erat Messiae jam nati, non nascitur. Fallitur ergo qui hinc putarunt stellam ante biennium apparsisse. Ille tamen constat non subito post recessum Magorum infanticiidium contingisse. Verisimile est Iudeo aliquandiu expectasse, et cum increbresceret fama Messiae nati, hoc tandem consilium ceperisse.

(4) Nisi ex Judeâ fugisset, et existimat sibi in Bethlehem habitandum, rectâ ivisset Nazareth, praesertim cùm iò domum haberent.

INVENTIO JESU IN TEMPOLO (An. Ch. 12).

Licet C. dicat eos reversos ut perficerent legalia, tamen ex causa fuge, et illo metu Joseph constat hunc rediit non è Judeâ sed fugam, sed ex Egypto factum. Et nota se pè aliiquid narrari, quasi mox post aliud, cum multa intercesserint.

CAPUT XII.

C. II. 39. Et ut perficerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galileam in civitatem suam Nazareth (1). 40. Puer autem crescerat, et conformatum, plenus sapientia (2); et gratia Dei erat in illo ¶. 41. Et ibi parentes ejus per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Pasche (Exod. 23, 15 et 54, 18; Deut. 16, 1) 42. Et (Dom. infra Oct. Epiph.) † cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Jerosolymam secundum consuetudinem diei festi, 43. Consimilatus diebus, cùm redirent, remansit puer Jesus in Ierusalem, et non cogoverunt parentes ejus. 44. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. 45. Et non invenientes, regressi sunt in Jerusalem requirentes eum. 46. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo, sedentem in meedium doctorum, audiētum illos, et interrogantem eos.

47. Stupefacti autem omnes qui eum audiebant, super prudentiam et responsis ejus. 48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego

7. Dicit eis Jesus: Implete hydrias aquā; et impletaverunt eas usque ad summum. 8. Et dicit eis Jesus: Haerite nunc, et ferte architrichino; et tulerint. 9. Ut autem gustavat architrichinus aquam vīnum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum architrichinus. 10. Et dicit ei: Omnis homo primū bonum vīnum ponit; et cūm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est; tu autem servāsti bonum vīnum usque adhuc. 11. Hoc fecit initium signorum Jesus in Canā Galilaeā; et manifestavit gloriā suā, et credidere rūtū in eum discipuli ejus.

(1) A profectione in Galileam: ab eo enim loco in quo Christus erat proprie Jordānē, usque ad urbem Caenā, factū iter hidū.

PRIMUM PASCHA (v. 2, c. 57, 3, c. 58, 4, c. 128).

EJECTI VENTENDES. TEMPUS SOLVENDUM.

CAPUT XIX (v. 2, c. 110).

1. Ejectio prima a Templo.

D. II. 12. Post hoc descendit Capharnaūm (1) ipse, et mater ejus, et fratres ejus, et discipuli ejus: et ibi mensurunt non nullū diebus. 13. Et (Fer. post Dom. 4 Quadraginta) † prop̄ erat pascha Iudeorum, et ascendit Jesus Jerosolymam; 14. Et inventit in templo videntes boves, et oves, et columbas, et numerarios sedentes. 15. Et cūm fecisset quasi flagellum de fūniculis, omnes ejeçit de templo, oves quoque, et boves, et numerarios effudit as, et mensas subverit. 16. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nollite facere donum patris mei, domini negotiatiois. 17. Recordari sunt verō discipuli ejus quia scriptum est (Ps. 68, 10): Zelus domus tuae comedit me.

2. Tempus solvendum.

18. Responderunt ergo Iudei, et dixerunt ei: Quod siq̄um ostendis haec factis? 19. Respondit Jesus, et dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud (A. B, 158, n. 4 c. 143, n. 7). 20. Dixerunt ergo Iudei: Quadrangula et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitas illud? 21. Ille autem dicebat de templo corporis sui. 22. Cum ergo resurrexisset à mortuis, recordari sunt discipuli ejus quia hōc dicebat; et crediderunt Scriptura (Ps. 5, 6, et 56, 9), et sermoni quem dixit Jesus. 23. Cum autem esset Jerosolyma in Pascha (2) in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signum ejus quia faciebat. 24. Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, cōqd̄ ipse nōsset omnes; 25. Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

(1) Primus accessus Capharnaūm, quasi habitandi causa: infra tamen quando faciemus mentionem primi aut secundi accessus Capharnaūm, non hunc intelligamus primū, nec ab eo computamus; sed ab eo quo aperte delegit habitationem in Capharnaūm, missus Joannes in carcere, post redditum ex Iudea.

(2) Ex his videtur non dū fuisse Jerosolymis.

D. III. 1 (in intent. S. Crucis). † Erat autem homo ex Phariazis, Nicodemus nomine, princeps Iudeorum. 2. Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister: nemo enim potest haec signa (1) facere quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. 3. Respondit Jesus, et dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit deum (2), non potest videre regnum Dei. 4. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cū sit senex? Numquid potest in ventre matris sue iterato introire, et remasci? 5. Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aquā et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. 6. Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex spiritu, spiritus est. 7. Non mireris quia dixi tibi: Oportet vos nesci denō? 8. Spiritus ubi vult spirat; et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quid vadat; sic est enim, qui natus est ex spiritu. 9. Respondit Nicodemus, et dixit ei: Quomodo possunt haec fieri? 10. Respondit Jesus, et dixit ei: Tu es magister in Israel, et haec ignoras? 11. Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis; 12. Si terrena dixi vobis, et non creditis; non creditis, si dixerō vobis coelestia, creditis? 13. Et nemo ascidit in celum, nisi qui descendit de celo Filius hominis, qui est in celo. 14. Et sicut Moyses exaltavit serpente in deserto (Num. 21, 9); ita exaltari oportet Filium hominis; 15. Ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam eternam. 16. (Fer. 2 post Dom. Pentec.) † Sicut enim Deus dilexit mundum (1 Joan. 4, 9), ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam eternam. 17. Non enim misit Deus Filium suum in mundum (D. 110, n. 7), ut iudicet mundum; sed ut salveretur mundus per ipsum. 18. Qui credit in eum, non iudicatur; qui autem non credit, jam iudicatur est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. 19. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim eorum mala opera; 20. Omnis enim qui malè agit, odit lucem; et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus: 21. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestetur opera ejus, quia in eis sunt facta.

(1) Hinc intelligitur Dominus etiam primo annū multa signa fecisse, licet non tam aperte, nec tanto hominum concursu; paucā autem, aut nulla potius scripta sunt coram quā primo anno fecit in Iudea.

(2) Gr. ἔργα, sicut et seq. v. 7, vox ambigua, qua aliquando significat iterum, demū, ut ad Gal. 4, aliquando, et sapientē, despicer, ut D. seq. v. 51, εἴδετε ἔργαν, qui desursum venit. Sed haud dubiū est iterum, ut accipit noster interpres; quod ex Nicodemī responsione apparet, qui ambiguū vocis falli non potuit, cūm ambiguitas illa non esset in Syriaco.

TESTIMONIUM IV. JOANNIS DE CHRISTO (r. 4, c. 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 987, 988, 989, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 995, 996, 997, 998, 998, 999, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1049, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1069, 1070, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147, 1147, 1148, 1149, 1149, 1150, 1151, 1152, 1153, 1153, 1154, 1155, 1156, 1156, 1157, 1158, 1159, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1163, 1164, 1165, 1166, 1166, 1167, 1168, 1169, 1169, 1170, 1171, 1172, 1173, 1173, 1174, 1175, 1176, 1176, 1177, 1178, 1179, 1179, 1180, 1181, 1182, 1183, 1183, 1184, 1185, 1186, 1186, 1187, 1188, 1189, 1189, 1190, 1191, 1192, 1192, 1193, 1194, 1195, 1195, 1196, 1197, 1198, 1198, 1199, 1199, 1200, 1201, 1202, 1202, 1203, 1204, 1205, 1205, 1206, 1207, 1208, 1208, 1209, 1209, 1210, 1211, 1212, 1212, 1213, 1214, 1215, 1215, 1216, 1217, 1218, 1218, 1219, 1219, 1220, 1221, 1222, 1222, 1223, 1224, 1225, 1225, 1226, 1227, 1228, 1228, 1229, 1229, 1230, 1231, 1232, 1232, 1233, 1234, 1235, 1235, 1236, 1237, 1238, 1238, 1239, 1239, 1240, 1241, 1242, 1242, 1243, 1244, 1245, 1245, 1246, 1247, 1248, 1248, 1249, 1249, 1250, 1251, 1252, 1252, 1253, 1254, 1255, 1255, 1256, 1257, 1258, 1258, 1259, 1259, 1260, 1261, 1262, 1262, 1263, 1264, 1265, 1265, 1266, 1267, 1268, 1268, 1269, 1269, 1270, 1271, 1272, 1272, 1273, 1274, 1275, 1275, 1276, 1277, 1278, 1278, 1279, 1279, 1280, 1281, 1282, 1282, 1283, 1284, 1285, 1285, 1286, 1287, 1288, 1288, 1289, 1289, 1290, 1291, 1292, 1292, 1293, 1294, 1295, 1295, 1296, 1297, 1298, 1298, 1299, 1299, 1300, 1301, 1302, 1302, 1303, 1304, 1305, 1305, 1306, 1307, 1308, 1308, 1309, 1309, 1310, 1311, 1312, 1312, 1313, 1314, 1315, 1315, 1316, 1317, 1318, 1318, 1319, 1319, 1320, 1321, 1322, 1322, 1323, 1324, 1325, 1325, 1326, 1327, 1328, 1328, 1329, 1329, 1330, 1331, 1332, 1332, 1333, 1334, 1335, 1335, 1336, 1337, 1338, 1338, 1339, 1339, 1340, 1341, 1342, 1342, 1343, 1344, 1345, 1345, 1346, 1347, 1348, 1348, 1349, 1349, 1350, 1351, 1352, 1352, 1353, 1354, 1355, 1355, 1356, 1357, 1358, 1358, 1359, 1359, 1360, 1361, 1362, 1362, 1363, 1364, 1365, 1365, 1366, 1367, 1368, 1368, 1369, 1369, 1370, 1371, 1372, 1372, 1373, 1374, 1375, 1375, 1376, 1377, 1378, 1378, 1379, 1379, 1380, 1381, 1382, 1382, 1383, 1384, 1385, 1385, 1386, 1387, 1388, 1388, 1389, 1389, 1390, 1391, 1392, 1392, 1393, 1394, 1395, 1395, 1396, 1397, 1398, 1398, 1399, 1399, 1400, 1401, 1402, 1402, 1403, 1404, 1405, 1405, 1406, 1407, 1408, 1408, 1409, 1409, 1410, 1411, 1412, 1412, 1413, 1414, 1415, 1415, 1416, 1417, 1418, 1418, 1419, 1419, 1420, 1421, 1422, 1422, 1423, 1424, 1425, 1425, 1426, 1427, 1428, 1428, 1429, 1429, 1430, 1431, 1432, 1432, 1433, 1434, 1435, 1435, 1436, 1437, 1438, 1438, 1439, 1439, 1440, 1441, 1442, 1442, 1443, 1444, 1445, 1445, 1446, 1447, 1448, 1448, 1449, 1449, 1450, 1451, 1452, 1452, 1453, 1454, 1455, 1455, 1456, 1457, 1458, 1458, 1459, 1459, 1460, 1461, 1462, 1462, 1463, 1464, 1465, 1465, 1466, 1467, 1468, 1468, 1469, 1469, 1470, 1471, 1472, 1472, 1473, 1474, 1475, 1475, 1476, 1477, 1478, 1478, 1479, 1479, 1480, 1481, 1482, 1482, 1483, 1484, 1485, 1485, 1486, 1487, 1488, 1488, 1489, 1489, 1490, 1491, 1492, 1492, 1493, 1494, 1495, 1495, 1496, 1497, 1498, 1498, 1499, 1499, 1500, 1501, 1502, 1502, 1503, 1504, 1505, 1505, 1506, 1507, 1508, 1508, 1509, 1509, 1510, 1511, 1512, 1512, 1513, 1514, 1515, 1515, 1516, 1517, 1518, 1518, 1519, 1519, 1520, 1521, 1522, 1522, 1523, 1524, 1525, 1525, 1526, 1527, 1528, 1528, 1529, 1529, 1530, 1531, 1532, 1532, 1533, 1534, 1535, 1535, 1536, 1537, 1538, 1538, 1539, 1539, 1540, 1541, 1542, 1542, 1543, 1544, 1545, 154

rent. 9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Judeus cum sis, bibere a me poscis, quia sum mulier Samaritana? Non enim contoutrit Iudei Samaritanus.

5. *Aqua viva.*

10. Respondit Jesus, et dixit ei: Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan (4) peccasses aeo, et dedisset tibi aquam vivam. 11. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, et putens alius est; unde ergo habes aquam vivam? 12. Nunquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedid nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus? 13. Respondit Jesus, et dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua haec sicut iterum; qui autem bibet ex aqua quam ego dabo ei, non sicut in aeternum: 14. Sed aqua quam ego dabo ei, fieri in eo fons aque salientis in vitam aeternam. 15. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam hinc haerire. 16. Dicit ei Jesus: Vade, voca virum tuum, et veni hinc. 17. Respondit mulier, et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jesus: Benè dististi, quia non habeo virum. 18. Quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes non est tuus vir; hoc vere dististi.

4. *Veri adoratores.*

19. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu. 20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, quia Jerosolyma est locus ubi adorare oportet (Deut. 4, 5). 21. Dicit ei Jesus: Mulier, credi mihi, quia veni hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolyma adorabitur Patrem. 22. Vos adoratis quod nescitis (4 Reg. 17, 35 et seq.); nos adoramus quod sciimus, quia salutis ex Iudeis est: 23. Sed venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate: nam et Pater tales querit qui adorant eum. 24. Spiritus est Deus (1 Cor. 3, 17); et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. 25. Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus: cum ergo venerit Ille, nobis annuntiabit omnia. 26. Dicit ei Jesus: Ego sum, qui loquer tecum.

5. *Mulier predicens Christum.*

27. Et continuo venerunt discipuli ejus; et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid queris, aut quid loqueris cum ea? 28. Reliqui ergo hydram suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus: 29. Venite, et videite hominem, qui dicit mihi omnia quaecumque feci; numquid ipse est Christus? 30. Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum.

6. *Cibus Christi voluntas Dei.*

31. Interea rogabant cum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca. 32. Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare quoniam vos nescitis. 33. Dicent ergo discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare? 34. Dicit eis Jesus: Meus cibus est faciem voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. 35. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt (5), et messis venit? Ecce dico vobis: Levate

oculos vestros, et videte regiones, quia aliae sunt iam ad messem: 36. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam aeternam; ut et qui seminat simul gaudent, et qui metit. 37. In hoc enim est verbum venum: quia aliis est qui seminat, et aliis est qui metit. 38. Ego misi vos mettere, quod vos non laboratis: alii laboraverunt, et vos in labores corum introistis.

7. *Fides Samaritanorum.*

39. Ex civitate autem illa multi cedererunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimoniū perhibentis, quia dixit mihi omnia quecumque feci. 40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogarerunt eum ut ibi manaret: et mansit ibi duos dies. 41. Et multo plures cedererunt in eum propter sermonem ejus. 42. Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere Salvator mundi. ¶

(1) Huc usque ne minus quidem apud Evangelistis additus est; hic autem nullatenus connecti potuit contextus sine additione hujus particulae (et quod nusquam alias).

(2) Intellige, quām baptizāset, non, quām baptizāvit; tunc enim erat traditus.

(3) Cum Christus fugeret sevītiam Herodis, mirum est eum in Galileam recessisse, quia Herod parbat. Verum recessit in partem Galileam maritimam, in quā Bethsada et Capharnaum, quae non Herod, sed Philippus fratri obvenebat, ut patet ex Josepho, Antiq. lib. 18, c. 5.

(4) Graceum hic non habet, *forsitan*.

(5) Hec conterunt circa brūnam; messis enim incipiēbat ad Pascha, vel paulò post, ut constat ex c. 5 Ioseph, et verisimile est hic intelligi plenam messem, quae erat aliquando post Pascha. Itaque Dominus primus anno fuit circiter octo mensibus in Iudea. Alii tantum locutionem hinc prouerbiale esse aiunt, et non certum tempus designare.

INGRESSUS IN GALILEAM. PREDICATIO. FAMA.

CAPUT XXIV.

D. IV. 45. Post duos autem dies exiit inde (Et abit infra).

A. IV. 45. Et reliquit (1) civitate Nazareth (venit et habitat, c. 27).

D. 44. Ipse enim Jesus testimonium perhibuit, quia propheta (2) in sua patria honorem non habet (A, B, C, 54, n. 5).

B. I. Venit.

B. Jesus in Galileam. D. Et abiit sus in virtute Spiritus in Galileam (44. Ixam (5)).
Ipsenim, supra.)

D. 45. Cum ergo venisset in Galileam, excepérunt eum Galitai, cum omnia vidissent quia fecerat Jerosolymis in die festo; et ipsi enim venerant ad diem festum.

B. Predicans. A. IV. 47. Exinde coepit Jesus prædicare

B. Evangelium regni Dei,

B. 45. Et dicens. A. Et dicens:

B. Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei,

B. Ponitemini. A. Penitentiam agite,
B. Et crediti Evangelio.

A. Appropinquavit enim regnum colorum.

C. Et fama exiit per universam regionem de illo.

45. Et ipse docebat (4) in Synagogis eorum, et magnificabatur 2b omnibus. (16. Et venit Nazareth (5), c. 54, n. 1.)

(1) Non quid cam ingressus esset, et exiit; sed relata, hoc est, neglecta Nazareth, in qua tot annis habitaverat.

(2) Obiter significat D eum non ierit Nazareth; istud tamen testimonium videtur dum post esse dictum: sed verbi, perhībit, non ad tempus rei narrare, sed quo D hinc scriberet, pertinet potest. Hinc autem constat D et A cumdem accessum in Galileam significare.

(3) Dompnus hoc ingressus in Galileam ostendit virtutem spiritus, et cōm̄ p̄f̄l̄m̄ f̄rm̄ latissim̄, cōp̄m̄ magno horro, et cōm̄ p̄f̄l̄m̄ latissim̄, publico se gerore pro Messia. Ideo non dubium quin C cumdem ingressus significat, scilicet post traditum Joannem.

(4) Id non fecit Dominus primo ingressus in Galileam, sed secundo, capo Joanne; id est certum est, eundem accessum in Galileam a quatuor Evangelio significari.

(5) C subdit Nazareth, non quid nōne Dominus eō ierit, sed ut commemoratione ipsius quod posteri secedit, insinuat eum Dominus, relictus Nazareth, ierit Capharnaum habitatus, quod D et A ante significarunt. Voluit ergo C causam hinc ponere quam A et B non expresserant.

FILII REGULI.

CAPUT XXV.

D. IV. 46. Venuit ergo iterum in Canā Galileam, ubi fecit aquam vinum. Et (Dom. 20 post Pent.) † erat quidam regulus (1), cuius filius inframbarbit Capharnaum. 47. Hic cum audisset quia Jesus adveniret a Iudea in Galileam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descerderet, et sanaret filium ejus; incipiebat enim mori.

48. Uixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. 49. Dicit ad eum regulus: Domine, descendere priusquam moriatur filius meus. 50. Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sacerdos quem dixi ei Jesus, et ibat. 51. Jam autem ex descendente servi occurrerunt ei, et numeraverunt dientes, quia filius ejus viveret. 52. Interrogabat ergo horum ab eis, in quā melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri horā septima reliqui eum febris. 53. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in quā dixit ei Jesus: Filius tuus vivit. Et credidit ipse et dominus ejus tota. ¶ 54. Hoc iterum (2) secundum signum fecit Jesus, cum venisset a Iudea in Galileam (v. 4. Post hoc, c. 57).

(1) Regulus, Grec., *p̄r̄c̄b̄c̄*; Syro, minister regis; Arab., homo regis: quare sunt qui hunc regulum Herodis tetrarchae, vel Philippi potius, in eis ditione videtur finisse Capharnaum, ministrum interpretendum colligendis fortassis vestigibus praepositum.

(2) Quia horū cap. his dictior, et secundum signum, intelligitur nihil sequentium processuisse; et hinc esse secundum accessum in Galileam, qui esset causa quod habeat cap. 21, *venit in terram Iudeam*, intelligenter de Galilei.

VOCATIO PETRI ET ANDREÆ, JACOBI ET JOANNIS.

Non dubium eamēt esse quatuor Apostolorum vocatio-

nem, à C prolixius, ab A rör et B compendio descrip̄tam. Unde quia eos A et B visos simili et voca os referunt, nullā factū mentione sermonis Christi de naturā, nec miraculi capturar p̄scium, que tamen inter utrumque intercesserunt, ut patet ex C qui totam histōriam exactius prosequens est; idēc lectiones eorum nonnulla quā subauduntur, distincti characteribus supplere necessarium dicimus.

CAPUT XXVI.

1. Piscatores vidi à Christo.

B. I. 16. Et præteriens seūs mare Galilea, vidit Simonem et Andreæ, et fratrem eum, Simonem qui vocatur Petrus, et Andream, fratrem ejus, militantes retia in mare, erant enim piscatores. (17. Et ait illis, infra, n. 5.)

19. Et progressus inde pusillum, vidi alios duos fratres, Jacobum Zebedaei, et Joannem fratrem ejus, militantes retia in navi cum Zebedaei patre eorum, reficientes retia sua. (Et vocari eos, infra, n. 3.)

21. Et procedens inde pusillum, vidi alios duos fratres, Jacobum et Joannem fratrem ejus, in navi cum Zebedaei patre eorum, reficientes retia sua. (20. Et statim (1), infra, n. 3.)

C. V. 4 (Dom. 4 post Pent.). † Factum est autem, cām turbā irruebant in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat seūs stagnum Genzarelli (2). 2. Et videt dūas naves stantes seūs stagnum; piscatores autem descederant, et lavabant retia sua. (Et vocari eos, infra, n. 3.)

2. 1. Piscatio miraculosa (v. 2, c. 148, n. 4).

4. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Due in alium, et latae retia vestra in capturam. 5. Et respondens Simon dixit illi: Praeceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. 6. Et cām hoc fecissent, conculserunt p̄scum multitudinem copiam; rumpente patre eorum reta. 7. Et auerunt socii qui erant in alii navī, ut venirent, et adjuverent eos; et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita quātū mergerentur. 8. Quod cūm videret Simon Petrus, procedit ad genua Jesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. 9. Stupor enim circumdecederat eum, et omnes qui cum illo erant, in capturā p̄scium quam ceperant. 10. Similiter autem Jacobum et Joannem filios Zebedaei, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere, ex hoc jām homines eris capiens.

5. Piscatorum vocatio.

B. 47. Et dixit eis A. 49. Et ait illis (Simon et An̄Jesus: Venite post me),: Venite post me, et faciam me, et facias vos vos p̄scatores hominum. 20. At fieri p̄scatores ho illi, continuo relictis rebus, se-

minum. 18. Et confitunt sunt eum. (21. Et procedens, perclinis relicis supra, n. 1.) retributus secuti sunt eum. (19. Et progressus, supra, n. 1.)

A. et vocavit eos. B. 20. Et statim vocavit illos alios duos fratres Jacobum et Joannem (supra, n. 1).

A. 22. Illi autem, statim relicis retributis,

C. 21. Et subductis ad terram navibus (4,

Et patre secuti B. Et reliquo patre suo Zebedaeo sunt eum. (25. In navi cum mercenariis, et circumbat, c. 40, n. 1.)

B. Secuti sunt C. Relictis omnibus secuti sunt eum. (12. Et factum est, c. 44.)

(1) Non quid simul atque vidit, eos vocaverit; vidit enim primum, postea edidit miraculum capture piscium; ac tum vocati, et secuti Christum quatuor Apostoli, ut patet ex C.

(2) Stagnum Genesareth, mare Galileum, mare Tiberiadis, vari sunt nomina eiusdem lacis.

(3) Ut id concilium cum A et B, intelligendum videtur, navibus subductis pescatores alias aliis fuisse ministerios distantes, ut fieri solet; fuisse qui purgarent retia, fuisse qui resarcirent; quodam et ex litore expertos num quid capere possent; itaque partem eorum in navibus fuisse, partem in littore.

(4) Verisimiliter est Jacobum et Joannem unam tantum navim habuisse, sicut Petrum et Andream; huc autem adduximus ex C. in plurali, subductis navibus, quia hoc circumstantia, quae: satis notata digna est, asperguntur quatuor Apostolis dictior, et quia sequendo hunc ordinum vocatiois eorum, alii commodiis non potuit collocari.

INGRESSUS CAPHARNAUM. DOCTRINA. SPIRITUS IMMUNDUS.

CAPUT XXVII.

C. IV. 51. Et descendit,

A. IV. 15. Venit, et habitavit in Capharnaum; in finibus Zabulon et Nephatalim: 14. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam (c. 9, v. 1): 15. Terra Zabulon, et terra Nephatalim, via maris trans Jordanem, Galilea gentium: 16. Populus qui sedebat in tenebris, vidi lucem magnam; et se deutibus in regione umbre mortis, lux orta est eis. (17. Exinde capit. c. 24.)

C. Ille docebat B. Et statim sabbatis ingressus illos sabbatis. 32. in synagogam docebat eos. 22. Et Et stupabant super doctrinam ejus: erat doctriam ejus, quia enim docens eos, quasi potestatem in potestat erat habens, et non sicut scribe. 25. Et sermo ipsius. 33. Et in synagogâ eorum homo in spiritu immundo;

erat homo habens daemonium im- munitum;

B. Et excomparavisti. C. Et exclamavit voce magna, 24. Dicens: Quid 34. Dicens: Sine, quid nobis et

nobis, et tibi, Jesu tibi, Jesu Nazarene? venisti per Nazarene? venisti dere nos! scio te, quis sis, Sanctorum Dei. 35. Et increpavit ille qui sis, Sanctus Dei.

C. Jesus, dicens: B. 25. Et communatus est ei Iesus, dicens: Obmutesc, et exi ab eo.

B. Exit ab eo. C. Et cum projecisset illum demonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum necuit. 36. Et factus est pavor in omnibus,

B. 27. Et mirati sunt C. Et colloquebantur ad invicem.

C. Dicentes. B. Omnes, ita ut conquerirent inter se dicentes: Quidnam est hoc?

C. Quod est hoc verbum?

B. Quemam doctrina hoc nova?

C. Quia in potestate et virtute

B. Etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei,

C. Et exempt?

B. 28. Et processit rumor ejus statim,

C. 37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regni.

B. Galilaeo.

SOCRUS SIMONIS. OMNES MALÈ HABENTES.

Constat ex B et C istud contigit proximè post precedens, inib; ut apparet, eodem die. A. Autem post sermonem in monte, cum narrasset Dominum ingressum Capharnaum sendisse servum Centurionis, et occasione reddit ad ea narranda que post primum ingressum contigerunt. Vide titul. cap. seq.

CAPUT XXVIII.

C. IV. 58. (Fer. 5 post Dom. 3 et sabb. 4 temp. Pentec.)

B. I. 29. Et prolinus egredie- tcs de synagoga, venerunt in domum Simonis et Andreæ, cum Jacobo et Joanne.

Surgens autem Jesus de synagogâ intravit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur.

B. 50. Decubebat autem socrus Simonis fabri- nebatur.

A. VIII. 14. Et cum venisset Jesus in domum Peiri, vidit socrum eius jacentem et febricitantem.

C. Magnis febribus.

B. Et statim dicunt ei de illa,

C. Et rogarerunt illum pro eâ.

B. 31. Et accedens elevavit eam, apprehensis manu ejus:

C. 39. Et stans super illam imperavit febri.

et dimisit eam febris: B. Et continuò dimisit eam febris:

C. Et dimisit il- lam: et continuò surgens ministrat eis.

B. Et ministrabat A. Obliterunt ei multos demona habentes; et

A. 16. Vespere autem facta clima occidisset sol,

B. Afferabant ad eum omnes malè habentes, et da- monia habentes,

B. 31. Et curavit A. At ille singulis manus impo-

multos,

B. Qui vexabant variis languoriis, duebant illos ad eum.

B. 35. Et erat omnis civitas congregata ad janum.

C. At ille singulis manus impo-

multos,

A. Ejiciat spiritus verbo; et omnes malè habentes curvavit.

57. ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam propheta-

tem, dicentes (c. 53, v. 4.): Ipse infirmates nostras accepit; et agnationes nostras pertraxit. (18. Videntur autem c. 30.)

Et non sinebat ea C. 41. Exhibant autem daemonia loqui, quoniam a multis clamantia, et dicentia: sciebant eum.

Quia tu es Filius Dei; et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

EGRESSUS IN DESERTUM. PRIMA PERGRATIO GALILEÆ.

(V. 2, c. 56, n. 1.)

Ex B et C constat hunc egressum contingere ante reprehensionem scrib., sic etiam a proxime superioribus subjungit: haec enim adeò continuit narratur à B, ut videatur Dominus ipso diu recessus Capharnaum docuisse, et omnia haec narrata feruisse, et postdi manu egressus. Non tamen haec sit acceptanda; et Dominus non dicit quidem, sed aliquando tamem mansisse, et aliquando docuisse, intelligitur ex eo quid B et C ad ingressum dicunt: Et docebat eos sabbatis; præterquam quod verisimile non est, Dominum unicæ nocte huius Capharnaum, presertim cum venisset habitudini causa. Vide titul. cap. seq.

CAPUT XXIX.

C. IV. 42. Facta B. I. 55. Et dilucido valde sur-

autem die egressus autem die egressus abiit in desertum ibique orabat. 56. Et pro-

locutum. Et prosecutus est eum Simon, et qui cum illo erant. 57. Et, eum inveniens eum, dixerunt ei:

Quia omnes querunt te. 58. Et ait illis: Eamus in proximos viros et civitates, ut ei praedicem; ad hoc enim veni. C. Et turba requirebant eum, et ve-

nerunt usque ad ipsum; et detinebant illum ne disce- deret ab eis. 59. Quibus illis ait: Quia et alii civi-

tibus oportet me evangelizare regnum Dei; quia ideo missus sum.

C. 44. Et erat B. 39. Et erat prædicans in syn-

agogis eorum, et in omni Galilea,

egogis Galileæ, et demona evictis. (4. Et tentat V. 1. Factum est ad eum, c. 44.) autem, c. 26.)

REPREHENSIO TRIUM.

Hæc reprehensio et accessus ad mare, cum sedatione tempestatis, et historiâ pororum, ita coherent apud A, ut sejungi non possint. Et hec configit in dictâ peragracione, antequam Dominus rediret Capharnum, penè certum est ex A., et magis ex eo quod nihil certum quod B et C narrant usque ad sedationem tempestatis, possit ipsam hanc sedationem procedere, ut suis locis videbitur. Fuerunt itaque hic interrupienda narrationes B et C, et sequenda narratio A, qui reversus ad ea quæ post primum ingressum Capharnum, contingunt, multa ordine narrat. Egressus autem in desertum mentionem non fecit, quia iam c. 4 sui Evangelii vers. 25 generaliter descrivens dictam peragracionem que exiit ab hac egressu.

CAPUT XXX.

A. VIII. 18. Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum (1). 19. [et]

C. IX. 57. Factum est autem: ambulantibus illis in via (2),

C. Dixit quidam A. Accedens unus scriba, ait ad illum: Sequi illi: Magister, sequar te quicunque in te, que ieris. 20. Et dicit ei Jesus: 58. Dixit illi Vulpes foras habent, et volvuntur cœli nidos; Filii autem hominis habent, et non habet ubi caput reclinet.

C. 59. Alii autem ad alterum: Sequere me, illi autem dixit: Domine, 21. Alius (autem) de discipulis mali pri- lius eis, ait illi: Domine, permitt me primum ire, et sepelire patrem meum, 22. Jesus autem illi: Se- um, 60. Dixique quere me, et dimitte mortuos sei- nus: Sicut uel patre mortuos suos:

C. Tu autem vade, et annunta regnum Dei. 61. Et ait alior: Sequi te, Domine, sed permitt mihi unum renunciare his qua domi sunt. 62. Ait ad illum Jesus: Nemo mittens magnum suum ad aratum, et responsum retro, aptus est regno Dei. (X. 4, Post hoc autem, c. 79, n. 1.)

(1) Cum jussisset Dominus discipulos parare se ad transfratim, illi hinccessit scribi.

(2) Loquitur quidam C de via quæ Dominus ascen- debat Jerusalem; et vix dubium quin aliquid corum que narrat, ut tertie quod de tertio, in hac vâ con- sideretur; sed quin eius occasione etiam reprehensionem scripsi conjunct, quia nunc in via hac ad mare con- figit, has trias reprehensiones, hæc diversis temporibus et locis configuntur, hæc colloquandas putavimus.

TEMPESTAS SEDATA.

Quod sit eadem tempestas ab A, B et C descripta, patet ex eo quod in singulis terminis transfratim sit appulsa in regionem Gerasenorum, ubi da- mones in porcos expulsi. Quod autem in transfrat-